

20.2.2020

Frågor och svar om reformen av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

På vilket sätt ändras lagen?

Det föreslås att den gällande lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (189/2001) preciseras. Målet är att se till att klientens rätt till högklassig socialvård tillgodoses. Kommunerna svarar för detta redan nu, men genom preciseringarna vill man säkerställa att målen som ställts för lagstiftningen kan uppnås bättre än för närvarande. Nytt är att det i aktiveringsplanen ska ingå uppgifter om stöd och den handledning som klienten ges under arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte. I planen ska dessutom antecknas verksamhetens mål. Också bestämmelsen om innehållet i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte preciseras så att verksamhetens innehåll definieras noggrannare i lag. Enligt förslaget ska det i tjänstehelheten för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte ingå tjänster som främjar personens livskompetens samt arbets- och funktionsförmåga. Enligt den förslagna bestämmelsen om verksamhetens innehåll ska tjänsten alltid innefatta det stöd och den handledning som personen behöver.

På vem tillämpas lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte?

Lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte gäller personer länge varit arbetslösa. I lagen föreskrivs om åtgärder som syftar till att förbättra människors förutsättningar att komma in på den öppna arbetsmarknaden. Lagen gäller skyldigheten att utarbeta en aktiveringsplan och att ordna arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Kommunen är skyldig att ordna arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, om man i klientens aktiveringsplan kommer fram till detta. Lagens målgrupp definieras närmare i 3 § och baserar sig på den arbetslösas ålder, hur länge denne har fått arbetsmarknadsstödet och vissa andra förutsättningar. Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är socialservice, men också sysselsättningsfrämjande service som riktas till lagens målgrupp. Klienten är skyldig att delta i utarbetandet av aktiveringsplanen och i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Om klienten inte uppfyller sin skyldighet, inverkar detta på den förmån som betalas till klienten.

Vad är en aktiveringsplan?

Med aktiveringsplan avses den plan som utarbetas till klienten enligt lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Aktiveringsplanen syftar till att förbättra långtidsarbetslösas sysselsättningsförutsättningar och livskompetens. Arbets- och näringsbyrå och kommunen utarbetar planen tillsammans med klienten. I en aktiveringsplan ska ingå bland annat uppgifter om personens utbildning och yrkeskarriär, tidigare sysselsättningsplaner och åtgärder såsom arbetsplatserbjudanden, annan offentlig arbetskraftsservice, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, annan socialservice samt hälsovårds-, rehabiliterings- och utbildningsservice. När aktiveringsplanen utarbetas ska man först utreda möjligheten att erbjuda arbete eller offentlig arbetskraftsservice. Planen kan även innehålla social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster, rehabiliterings- och utbildningstjänster som förbättrar möjligheterna att bli sysselsatt. I aktiveringsplanen ska i fråga om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte antecknas bl.a. en beskrivning av verksamheten, uppgifter om platsen där verksamheten ordnas, tiden per dag och vecka då arbetsverksamheten pågår, den tidpunkt då en period av verksamheten börjar och periodens längd samt annan socialservice och andra hälso- och sjukvårds-, rehabiliterings- och utbildningstjänster som erbjuds vid sidan av arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte. Enligt förslaget ska man i aktiveringsplanen i fortsättningen också anteckna verksamhetens mål samt det stöd och den handledning som personen får under arbetsverksamheten.

Hur beslutas det om deltagande i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte?

Beslutet om deltagande i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte bygger alltid på den individuella aktiveringsplanen eller den sektorsövergripande sysselsättningsplanen. I lagen föreskrivs närmare om innehållet i aktiveringsplanen och vad som ska antecknas i den i fråga om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Arbets- och näringsbyrån och kommunen är skyldiga att utarbeta en plan tillsammans med den arbetslösa personen. Enligt lagen ska man alltid börja med att utreda möjligheterna att erbjuda personen arbete eller arbets- och näringsstjänster. Först om personen på grund av begränsningar i arbets- och funktionsförmågan inte kan delta i arbets- och näringsstjänsterna eller arbete, tas arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte in i aktiveringsplanen. Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är alltså en sekundär tjänst i förhållande till arbets- och näringsstjänsterna. Detta ändras inte i reformen.

Vad om det inte finns ett tillräckligt utbud av arbets- och näringsstjänster?

Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är avsedd för personer som på grund av begränsningar i arbets- och funktionsförmågan inte kan sysselsätta sig på den öppna arbetsmarknaden eller utnyttja arbets- och näringsstjänsterna. Att det inte finns tillräckligt med arbets- och näringsstjänster är enligt lagstiftningen inte en godtagbar grund för att hänvisa personen till arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Långvarig arbetslöshet betyder inte automatiskt att personens arbets- och funktionsförmåga är nedsatt. De tjänster som personen behöver konstateras i samband med utarbetandet av aktiveringsplanen tillsammans mellan arbets- och näringsbyrån, kommunen och klienten. I denna process iaktas bestämmelserna som gäller aktiveringsplanen. I kommunen svarar socialvården för processerna i fråga om arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte på det sätt som i socialvårdslagen bestäms om socialvårdens processer. En yrkesutbildad person inom socialvården ska ansvara för utarbetandet av en aktiveringsplan i kommunen. För att man ska kunna försäkra sig om att tjänsterna riktas på rätt sätt kan den kommun som svarar för anordnandet av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte se till att personens arbets- och funktionsförmåga bedöms på ett så heltäckande sätt som möjligt.

Vilken roll har socialvården vid verkställigheten av lagen?

Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är socialservice enligt socialvårdslagen och på den tillämpas även lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. I propositionens motivering betonas att det för klienten i samband med utarbetandet av en aktiveringsplan ska göras en sådan bedömning av hans eller hennes situation som avses i socialvårdslagen, och på basis av den fastställs den socialservice som motsvarar klientens stödbehov. Bedömningen görs i den omfattning som behövs. Om klienten drar nytta av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och man i planen kommer fram till detta, ska det fattas ett separat beslut om denna socialservice. För den tid klientrelationen inom socialvården pågår, är det skäl att utse en sådan egen kontaktperson som avses i socialvårdslagen. Kontaktperson ansvarar för uppföljningen av tillhandahållandet av de socialtjänster som överenskommit i klientens aktiveringsplan och för en behovenlig bedömning av klientens situation. Ministeriet kommer att informera kommunerna mer detaljerat om dessa frågor.

Vad innebär det stöd och den handledning som avses i lagen?

Stödet och handledningen som en person får under tiden för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte kan med stöd av bestämmelsen i lagen genomföras på många olika sätt. Det stöd som personen behöver kan

vara till exempel arbetsträning. Vid den handledning som gäller de arbetsuppgifter som ingår i arbetsverksamheten kan man använda yrkesutbildade personer inom branschen i fråga. Stöd och handledning kan också skaffas från ett företag eller inkluderas i tjänstehelheter som aktörer inom den tredje sektorn producerar på basis av avtal om köpta tjänster som ingåtts med kommunerna. En kommun kan också producera service för stöd och handledning själv. Stöd och handledning kan tillhandahållas inte bara som personliga tjänster utan även som tjänster i grupp eller i kombination med andra tjänster.